

ՆԱԲՈԼԵՈՆԻ

ԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ ՃԱՇԱԿԸ

ՊՈՆԱԲԱՐԴԻ աշխարհակալութիւնները սահմանափակ չեղան. կերպով մը արչաւեց ան գեղարուեստի սահմաններէն ալ ներս: Մէկ կողմանէ կը փչեր, կ'աւերէր, միւս կողմանէ աշխարհավարութեան և երկրնե-րու կառավարութեան հսկայ յատակագիծ-ներ կը շինէր: Աւր որ ստեղծագործող չէր՝ ինչ անպատեհաւ ու հասկցող ու թափանցող միտք մըն էր: Անոր բազմաձիւղ հանձարն ու ճաշակը՝ ամէն ձեւի տակ ուսումնասի-րուած է. կը նմանի յայթ ու բարձրաշտակ հնկայի մը՝ որ ճրագարակի վրայ իր երեման առջի րոպէին իսկ՝ իր վրայ կը ձգէ ամբոխին ուշադրութիւնն ու զարմանքը, և առարկայ կը դառնայ ամէն տեսակ կարծիքներու:

Ճիշդ այդպէս եղած է Նյարոլէոնի. ամէն տեսակ դիտակով քննուած է. ամէն արուես-տաւոր կարծես փորձած է իր կարգին անոր մտանքիս ու կտրել իր անձնական դատա-տանքիս:

Աւերմն հոս տեսակէտով մը միայն պիտի դիտենք զինքը, այսինքն թէ ինչ արժանիք փայլիւած է մեծ աշխարհակալին երաժշտա-կան ճաշակը, կամ թէ ինչ աստիճանի հաս-կացողութիւն ցոյց տուած է գեղարուեստի այդ չրջանակին մէջ:

Ստուգիւ եղած են բողոքներ, որ Նյարոլէոն առանձին սէր կամ մասնաւոր համակրու-թիւն մը ցոյց տուած չէ երաժշտական հրա-շակերտներուն հանդէպ: Ընդհակառակն դի-տուած այ է, որ ոչ լիկ սէր, այլ յատուկ ճաշակ մ'ունեցած և յարգանք տածած է անոնց արժանեաց մասին:

Կը պատմէ Berlioz՝ որ իր սարքած մէկ երաժշտական երկխոյժին միջոց յանկարծա-կան փոքրիկ փոփոխութիւն մ'ընել հարկ տեսեր էր, Paisello-ն՝ երաժշտական մէկ մասին տեղ ուրիշ հեղինակի մէկ կտորը դնելով: Նշուագծութեան ժամուն՝ երբ կը հասնի փոփոխուած կէտը՝ անոր առջի եղա-ներէն իսկ անմիջապէս կը յայտարարէ մեծ

ինքնակալ. « Paisello-ին չէ այդ կտորը »: Ապշահար կը մնան ամէնքը և ի դուր ար-գարացնել կը փութան թէ նա իր Երիտաւ-սարգութեան ատեն չիտած է այդ օփերան: Բայց Պոնարարդ իր կարծեաց վրայ կառչած կը պնդէ զարձեւալ. « Paisello-ին չէ. այդ-պիսի միջակ բան մը չի կրնար անոր ըրալ »:

Պէտք է ըսել ստուգիւ որ Paisello կը վայելէ Նյարոլէոնի մասնաւոր սէրն ու գնա-հատումը՝ հանդէպ իր հեղինակութեանց: Այդ պատճառաւ անուշտ Նյարոլի թագա-ւորը՝ որուն արքունեաց մէջ կը պալատեա-վարէր նա՝ մեծագոր կայսեր տրամագրու-թեան տակ գրաւ գերդահանը: Իսկ Պո-նարարդ զայն Tuilleries-ի մահուոր տի քաղիկից կը կարգէ՝ լաւ փորձաորութեամբ մը, ու նաև շարագրել կու տայ « *PROSE-ption* »-ն: Սակայն գաղղ. երաժշտագէտնե-րու նախանձը կ'երեւի շատ աւելի բնկած էր քան Նյարոլէոնի տածած սէրը, վասն զի իտալացի Երգահանին նոր հեղինակութեան լաւ ընդունելութիւն չընելով՝ ստիպեցին որ ան գլխիկոր դառնայ իր Նյարոլին:

Բայց թէ ինչու Նյարոլէոն կը նախընտրէր Paisello-ի երաժշտութիւնը:

Տէկն Remusat կը պատասխանէ. Ոճոր միակերպութեան համար, վասն զի այն ազ-դեցութիւնները որ կը կրկնուին անոր մէջ՝ մի միայն անոնք են որ կ'իշխեն մեր վրայ: Առանձին յարմ մ ունէր նաև Zingarelli-ի երաժշտութեան, որուն համար զայն ժամա-նակ մը անուանեց Միանոս Մայր Էկեղեց-ւոյն « մահուոր տի քաղիկից »: Փաղափար մը կազմելու համար այդ գորաւոր համա-կրութեան՝ կը դնենք հետեւեալը:

Zingarelli Հռովմայ Ս. Պետրոսի Երգ-չախումբին կառավարիչն էր: Թագաւորին ծննդեան առթիւ (Սեպտտ 15) առաջար-կուած էր որ Սիսիլիայի երգիչները երգեն համըրաւորապէս « Զքեղ Աստուած »ը. Zin-garelli, սակայն, շարժառիթը օրինաւոր չհամարելով չի թոյլատրէր երգիչները: Ասոր վրայ զինքը կալանաւորելով Բարիդ կը զը-կեն. բայց չէ՝ որ Նյարոլէոն ինքզինք անոր առջև պարտուած կը զգար. ուստի փոխա-նակ պատժոյ՝ սիրալիը ընդունելութիւն մը կը գտնէ կայսրէն. մանաւանդ թէ նա կու տայ ըրած ճամբորդութեան ծախսերուն ու

6

1. Մե. ի Քօք-Սենդ-Անթէ (Իգէր) 1803 † 1866.

2. Մե. ի թարահեթ 1741 † 1816.

3. Paisello-ի երաժշտութիւնը առանձին հմայք մ'ու-նեցած է ստուգիւ Պոնարարդեան ընտանեաց, ինչպէս

Նյարոլէոնի Յովսէփ եղբոր՝ Մուրատի, այն աստիճան որ Զեքերիանոս Դ. արգելէ հանդիսացաւ անոնց՝ չնա-մակրելու սոյն Երգահանին:

նոր պատարագի մը եղանակաւորման համար տասնուչորս հազար ֆրանք ալ, ու կը վերադարձնէ հոն՝ ուսկից բերուած էր։

Շատ կը սիրէր լսել նաև Puccini-ի¹ և Spontini-ի² երաժշտութիւնները։ Վերջինս կը վայելէր յատկապէս Ժողէֆին կայսրուհւոյն հովանաւորութիւնն ալ։

Cherubini-ի³ երաժշտութեան սիրահաւրուած չէր, որովհետև անոր մէջ իտալական ընդթիւք և ոգի ունեցող շատ քիչ բան կը գտնէր։ Ինչ որ ապացոյց մ'է՝ Նաբուլէոնի ընտրական ճաշակին՝ ազգաց սեփական երաժշտութեան ինքնուրոյն յատկութեանց հանդէպ։ Պէտք է մանաւանդ ըսել, որ Պոնաբարդ աւելի հակակրօթիւն զգացած է Cherubini-ի երաժշտութեան։ Fétis մինչև իսկ կը պատմէ, իբրև զրոյց մը, երբ կը խօսի յիշեալ երգահանին վրայ՝ թէ օր մը ինքն իսկ Առաջին Հիւպատոսը Նաբուլէոն կ'արտայայտէ ուղղակի իր զգացմունքն ու սեսութիւնները առ Cherubini. «Քու երաժշտութիւնը չափազանց աղմկայից է, կ'ըսէ, քիչ մը Paisello-ի կտորներ լսեցոր, վասն զի ան է որ զիս իր քաղցրութեամբ կ'որոշէ»։ — «Կը հասկնամ, Տէր Այրայ — կը պատասխանէ Նրքահանը — որ դռնը կը տխրէր այնպիսի երաժշտութիւն մը՝ որ ձեր պետական գործերու մտածութեանց արգելք լըլայ»։

Վերջացնելէ առաջ ըսեմք որ Նաբուլէոն հրահանգ տուած էր՝ որ հրապարակներու մէջ՝ հիւանդանոցներու առջև ամէն օր նուազախօսմը զինուորական երգեր հնչեցնէ, որպէս զի զուարթութիւն պատճառէ հիւանդ զինուորներուն, և յիշեցնէ անոնց՝ իրենց կատարած պատերազմներուն չքնաղ ժամերը։

Հ. Ղ. ՏԱՅՆԱՆ

1. Մ. Ի Պարի 1728-1800.
2. Մ. Ի Մայուսի 1774-1851.
3. Մ. Ի Ֆերենց 1760 + 1842.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՁՄՈՒՆՔ

ՊՈՆԱՅԱՐԴԻ

Առանց կրօնքի չկայ բնաւ երջանկու թիւն, բնաւ յաջող ապագայ։ Աշոթքը կը խնդրեմ։

Բաւ է իր նախկին դրան երէց Պրիմի, երբ համբայ կ'էլէր իտալական պատերազմ սկսելու համար։

*

Յաղթանակներս քեզի կը հաւատացնեն որ նա կամ. լաւ. ուրեմն տիեզերքը կը հաւատացնէ ինծի թէ Աստուած կայ... և ինչ արժէք ունի ամենէն պատուական գործողութիւնն իսկ աստեղաց շարժման առջև։

*

Չաւակս պէտք է լաւ քրիստոնեայ մ'ընել, ապա թէ ոչ՝ լաւ զաղղիացի մը չըլլար։

*

Կաթողիկէութիւնը իշխանութեան և ընկերութեան կրօնն է. բողոքականութիւնն ալ՝ ապստամբութեան և անձնասիրութեան վարդապետութիւնը։ Կաթողիկէ կրօնը մի է, մայր է խաղաղութեան և միութեան։

*

Պարկեշտ մարդը կը պատերազմի միշտ՝ իր անձին տէր մնալու համար։

*

Փաստեր կան՝ որ նպաստաւոր են վանքերուն։ Փաղկոյ նման աշխարհ մը պէտք է ունենայ զբարեան կրօնաւորները... Եւ քաջալերեցի Պասին՝ լերան կրօնաւորները. անոնք զիւցազնական մարդիկ են։

*

Հայրս քրիստոնեայ էր. զաւակս ալ ինծի պէս քրիստոնեայ է. մեծապէս պիտի ցաւիմ՝ եթէ թողս այնպէս չըլլայ։

*

Մօրս՝ անոր պատուական սկզբունքներուն կը պարտիմ իմ յաջողութիւնս և ըրած բարիքներս։ Առանց տառամանելու կ'ըսեմ որ տղու մը ապագան իր մօրմէն կախումն ունի։

Ամերիկայի «Հայրենիք» թերթը կու տայ Պալթիմօրէ ընդունած հետեւեալ լուրը. Տարուս (1821) յունիս 28ին Պէլ Վեսթայի մէջ վախճաներ է Ջարլս Պոնաբարդ ընդհանուր դատախազ Ռուզվելթի վարչութեան օրով։ Հանգուցեալը թոռն է Նաբուլէոն Ա.ի եղբօր Ժեմօս Պոնաբարդի, որ 1803ին Ամերիկա գացած էր։